

УДК 37.07.005+305

С.Т. Вихор

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, *svvihar@gmail.com*

Г.Г. Колінець

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, *ankolin@ukr.net*

**ЕТАПИ ВКЛЮЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ СТРАТЕГІЇ В
УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ**

В демократичних умовах розвитку децентралізації освіти в Україні гостро постає потреба інтеграції гендерного компонента в управління навчальними закладами. Уявлення про лідерство досі стереотипно залишається цариною чоловіків, тому рівність у сфері освіти стала одним із основних напрямків удосконалення галузі, що визначені у Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті», стратегії упровадження гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти «Освіта: гендерний вимір – 2021», де окреслено системне законодавче поле з метою створення рівних можливостей для жінок і чоловіків, визначення шляхів інтеграції гендерного підходу в зазначеній сфері згідно світових стандартів, подолання гендерної асиметрії та нерівності в усіх сферах життєдіяльності суспільства.

Вітчизняний освітній простір неоднозначно сприйняв парадигму гендерного підходу. Незважаючи на періодичні гендерні експертизи навчальних програм, підручників і посібників, в навчально-методичній літературі, в початкових матеріалах (у текстах і зображеннях) продовжують відтворюватися гендерні стереотипи та домінують андроцентричні тексти. Існують окремі програми/блоки для хлопців та дівчат. Наприклад, у підручнику з математики Е. І. Александрової для першого класу існують індивідуальні завдання для дівчинки та для хлопчика, які мають спеціальні позначки [1]. Прихованими складовими навчального

плану залишаються відображення змісту навчальних предметів, стиль викладання, взаємини в педагогічному колективі, архітектоніка освітнього простору, організація роботи освітнього закладу в цілому.

Реалізація гендерної стратегії здійснюватиметься через досягнення наступних цілей:

- комплексне впровадження принципів гендерної рівності та недискримінації до освітніх регуляторно-нормативних документів;
- удосконалення організації та змісту навчально-виховного процесу на засадах гендерної рівності та недискримінації;
- формування професійної спільноти фахівців із питань гендерної рівності та недискримінації. Реалізація зазначених цілей значною мірою залежить від позиції керівництва та вміння організувати діяльність закладу загальної середньої освіти з врахуванням гендерної складової.

На думку С. Цьохла, стратегічне управління можна подати у вигляді наступних кроків: 1) аналіз середовища (зовнішнього та внутрішнього); 2) визначення організаційних напрямків, що полягає у визначенні місії та цілей – вимірних показників для відстеження росту; 3) формування стратегії [3, с. 195].

На сьогодні в системі управління закладами загальної середньої освіти недостатньо виражене стратегічне планування, яке може змінити на краще конкурентоздатність закладу в нестійких умовах ринкової економіки та нестабільної зовнішньої ситуації. Тому пошук нових можливостей, які відповідають запитам сучасного суспільства та перегукуються з міжнародними та національними стратегіями в галузі освіти є своєчасними і затребуваними.

З точки зору гендерної теорії визначена покрокова діяльність з метою запровадження гендерного підходу для прийняття стратегічних рішень. «Практичне керівництво по впровадженню гендерного підходу» було складене на замовлення Регіонального центру ПРООН для країн Європи.

Посібник пропонує десять кроків впровадження гендерного підходу у процес прийняття стратегічних рішень:

1. Гендерний підхід до складу учасників: хто розробляє і приймає рішення?
2. Врахування гендерного підходу при розробці плану дій: у чому суть питання?

3. На шляху до гендерної рівності: яка наша ціль?
4. Відображення ситуації: якою інформацією ми володіємо?
5. Уточнення проблеми: дослідження і аналіз.
6. Прийняття рішень про подальшу діяльність: розробка конкретних дій та бюджету.
7. Аргументуємо підхід: стаття має значення.
8. Моніторинг: постійне гендерно-чутливе спостереження за подіями.
9. Оцінка: що вдалося?
10. Гендерний підхід до комунікації [2].

На основі аналізу гендерної стратегії та визначених покрокових дій щодо впровадження гендерного підходу до процесу прийняття стратегічних рішень, ми деталізували етапи включення гендерної стратегії в управління закладом загальної середньої освіти, об'єднавши результати у таблицю 1.

Таблиця 1

Врахування гендерної складової на етапах стратегічного управління

Етапи стратегічного управління	Гендерна складова, яка враховується на даному етапі
Аналіз середовища	Гендерний підхід до складу учасників; Гендерний аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища; Вертикальна та горизонтальна сегрегація; Наявність ресурсів та інформації; Ставлення керівництва до основних положень гендерної теорії, рівень гендерної компетентності усіх працівників;
Визначення місії та цілей	Врахування гендерного підходу при плануванні діяльності закладу; Наша ціль – гендерна рівність; Дослідження і аналіз проблеми; Розробка конкретних дій та гендерно-збалансованого бюджету; Аргументація: стаття має значення; Моніторинг: гендерно-чутливе спостереження за подіями;
Формування стратегії	Інтеграція гендерної рівності; Запобігання гендерним стереотипам та сексизму у навчально-виховному процесі; Впровадження принципів гендерної рівності та недискримінації до освітніх регуляторно-нормативних документів;

Продовження Таблиці 1

	<p>Досягнення збалансованої участі жінок і чоловіків в процесі управління закладом освіти; Попередження та боротьба з різними видами насилля в освітньому середовищі та домашнім насильством; Цільове навчання гендерному підходу; Гендерний підхід до комунікації; Відмова від принципу «прихованої статевої профорієнтації»</p>
--	---

На етапі аналізу середовища та в процесі розробки стратегії повинні бути визначені всі зацікавлені та компетентні працівники, які прагнуть розв'язати проблему гендерної нерівності. Широке коло учасників, не лише освітян, а також батьків, громадських організацій, ЗМІ збільшує кількість можливостей та варіантів, які можуть бути узгоджені та використані в процесі прийняття стратегічних рішень.

Таким чином, включення гендерної стратегії в управління закладом загальної середньої освіти має поетапний характер і спирається як на особливості стратегічного управління, так і на специфіку впровадження гендерного підходу, вимагає гендерної компетентності керівництва та всіх учасників освітнього процесу, розуміння цілей та необхідності їх впровадження.

Використана література

1. Александрова Е. І. Математика: Підручник для 1 класу чотирирічної початкової школи (Програма навчання за системою Д. Б.Ельконіна - В. В. Давидова): У 2-х ч. Ч.1. Х.: СПДФО Бурдов, 2008. 176 с.
2. Практическое руководство по внедрению гендерного подхода / Ответственный редактор: Надя Долата. Под редакцией: Астриды Ниеманис. URL: <http://www.undp.org/europeandcis>.
3. Цьохла С. Ю. Гриценко В. Ю. Щодо розбудови системи стратегічного управління на підприємстві. *Менеджмент підприємницької діяльності*: матер. десятої науч.-практ. конф. студентів, аспірантів и докторантів. Симферополь: ДІАЙГМ, 2012. С. 194 –196.